

hactenus nulla fide constat, dari talia remedia, quæ specifica sua vi externe applicata, vel intus assumpta, solvere possent tam subito stagnantem hunc & immeabilem sanguinem; nihil melius potest fieri, quam ut impediatur ulterior hujus obstruentis profluvii in majores adhuc angustias vasorum convergentium; ejusdemque caveatur major compactio & consolidatio. Bina autem hæc obtineri possunt, minuto impetu sanguinis arteriosi: quod satis commode & tuto per venæ sectionem fieri potest; uti etiam per

Purgationem alvi. Hæc enim post sanguinis missionem remedium dat efficacissimum ad sedandum nimium impetum. In materia Medica ad hunc numerum habentur talia purgantia, quæ sine aucto motu hunc effectum præstant, simulque humores nostros solvunt. *Sydenhamus*, postquam triginta annos praxi Medicæ impendens, sollicitè naturæ decursum in morbis observans, in schedula monitoria de novæ febris ingressu, quam sub vitæ finem edi-

3. Copiam liquorum minuendo per eadem.

Dictum fuit in Commentariis §. 378. frequentissimam inflammationis causam esse nimiam dilatationem vasorum lymphaticorum arteriosorum, per quam admittunt crassiores sanguinis partes, quam ut per ultimos illorum fines possint transire. In Commentariis vero §. 106. lit. d, & §. 118. demonstratum fuit, Plethoram esse inter illas causas, per quas vasorum initia dilatantur. Cum ergo venæ sectio, & purgatio alvi, copiam liquorum minuant, proderunt & hoc respectu. Præterea, diminuta liquorum copia, minor fit pressio & compactio elementorum sanguinis ad se mutuo, a qua pressione inflammatoria sanguinis densitas sæpissime oritur. Si enim sanguis, corde pulsus, in vacuas arterias

4. Revellendo impetum sanguinis in partes alias, suctu, frictu, epispasticis, vesicantibus, fomentis, balneis, fonticulis, setaceis, forti alvi subductione.

Hoc artificio sapiens antiquitas usæ fuit semper, uti ex Veterum monumentis apparet. *Hippocrates* (1) de angina agens, dicit: *Sic affectus a venis, quæ in brachiis sunt, sanguis detrahendus est; simulque alvus subducenda; ut, quod morbum exhibet, id avellatur, &c.* Sic & *Galenus*, de capitis dolore curando agens, laudat revulsionem (K) in totum corpus acerbis clysmatibus, vinculis, ac multis infernavum partium frictionibus; sanguinis etiam nonnihil, si ita necessitas urgeat, detrahendo. Parti autem medamur, interim dum in totum corpus revellimus, ea capiti inspergentes, quæ repellendi vim obtinent &c. Plura similia loca apud eosdem auctores occurrunt, quibus constat, quod in plurimis morbis magnam spem curæ in revulsionibus his posuerint. *Helmontius*, in veteres Medicos ubique fere debacchatus, risit has revulsionem nugas: & post *Harvæum* plurimi spreverunt hæc auxilia, tamquam penitus inutilia, & sanguinis circulationi cognitæ repugnantia. Ratione tamen & experimentis confirmatur revulsionum in morbis utilitas: simul acenim minuitur, vel tollitur integre, resistentia sanguini per vasa propulso in quodam corporis loco, illico majori velocitate huc ruit & derivatur. Discissa sic mediocris etiam magnitudinis arteria, omnis sanguis per hunc locum, jam non resistentem, effluit. Dum excusso foetu liberantur abdominalia vasa &

dit, illam methodum commendat. Agebat idè inflammatoria febris, cum subita determinatione materiæ morbi cerebri versus. Post venæ sectionem præmissam haustum purgantem extamarindis, rheo, senæ foliis, manna &c. dabat, vesperi leni paregorico sedabat turbas a purgante hoc, quamvis leni, excitatas. Alternis diebus ad tertiam vicem usque, tali purgante utebatur: hacque methodo feliciter sanabatur morbus, ex sua naturæ satis periculosis. Monet tamen sollicitè, purgantia hæc nocuisse, nisi præmissa fuerat venæ sectio.

Facile autem patet, non in qualibet inflammatione requiri omnia hæc artis molimina; sed tantum in tali casu, quando partis affectæ integritas ad vitam vel sanitatem quam maxime requisita non patitur alios inflammationis exitus; vel etiam, quando in tali corporis loco inflammatio hæret, ut supuratione facta non possit commode pus educi; unde postea pessima quævis mala expectanda forent.

rueret, nulla foret resistentia; adeoque nulla fieret compressio: ubi autem cor sanguinem exprimit in arterias plenas, debent vel arteriæ dilatari, vel sanguis, harum cavo contentus, comprimi. Quo autem magis repletæ sunt arteriæ, eo magis resistenti suæ dilatationi; adeoque debet fieri sanguinis condensatio. Merito igitur ob hanc causam §. 106. lit. d. inter plethoræ effectus inflammatio numerabatur; adeoque imminutio copię liquidæ, per vasa fluentis, sic disponet corpus, ut a diathesi inflammatoria quam maxime alienum sit; potiusque in oppositum malum vergat, hydropem nempe, qui validas liquorum evacuationes solet sequi.

viscera tanta pressione, nisi circumducta fascia pendula & flaccida fulciantur partes, sæpe tanto cum impetu versus hæc loca derivatur omnis sanguis, ut deficiat debita pressio in cerebri & cerebelli vasis, & lethali syncope pereat puerpera. Idem fit in afebricitis, dum subito paracentesi instituta omnis aqua educitur, nisi stringatur abdomen. Patet ergo, minuta resistentia in quodam corporis loco, sanguinem majori impetu & copia eo versus derivari. Sanguini autem corde propulso per vasa resistentium illorum plenitudo, & laterum firmitas; qua remittuntur suæ dilatationi. Omnia ergo, quæ vasapartem cujusdam corporis deplent, velescunt, ut illorum latera facilius cedere possint distendenti sanguini, derivant impetum & copiam humorum in hanc partem. Si jam v. g. consideretur, sanguinem, corde pulsus, partim versus caput & superiora trunci corporis, partim versus inferiora distribui, patebit, depletis vasis inferioribus, vel minuta horum resistentia, impetum & copiam sanguinis huc versus derivari, & averti a superioribus. Possibilis ergo est revulsio impetus sanguinis arteriosi a loco inflammato ad alium quemvis; imprimis si ille locus, versus quem revulsio fit, ab iisdem truncis majoribus arteriosis sanguinem suum accipiat. Sic in morbis inflammatoris encephali exteriorum partem capitis fovent Medici, ut, per carotidis externa-

ramos aucto impetu sanguinis, minor pressio urgeat capitis interiora. Dum fracti ossis callus luxuriabat, dixit *Celsus* (vide comment. §. 357.) quod conferebat aliquid de sinapi cum ficu in alterum pariter membrum impositum, donec id paululum erodat, eoque evocet materiam. Omnia autem revellentia vel laxant vasa, vel illa evacuant, frictione, aut stimulantibus excitata frequentiori vasorum contractione in parte, versus quam revulsio fieri debet. Revulsio autem imprimis fit sequentibus.

Suctu. Quod omnium optime per cucurbitulas fit, per quas in illo loco, cui applicantur, tollitur atmosphæra pressio, vel saltem insigniter minuitur, educto aere per antliam, aut suctionem; aut admodum rarefacto per linum accensum cucurbitulæ cavo contentum. Simulac jam in hoc loco minuitur æquabilis pressio aeris in corporis superficie, vasa omnia plus distenduntur; tumet, & rubescit pars; &, si diu maneant applicatæ cucurbitulæ, vera inflammatio, imo & gangræna, nasci poterunt. Incantamenti instar dolores sedari, revulsionem facta per cucurbitulas applicatas, jam notaverat *Galenus* (1). Ad menstrua cohibenda cucurbitulam quam maximam mammis apponi iussit *Hippocrates* (m). Difficillimas ophthalmias, vix ullis remediis cedentes, solis cucurbitulis nuchæ appositis sanatas esse, vidi sæpius. Quanto in usu apud *Ægyptios* in similibus morbis fuerint, videri potest apud *Prosperum Alpinum* (n).

Frictu. Venæ imprimis, utpote facilius comprimendæ, deplentur frictione; hinc arteriæ, his venis respondentes, facilius se in venas depletas evacuant; minuitur ergo resistentia sanguini in has arterias fluxuro; adeoque majori impetu & copia huc derivatur: uti patet ex modo dictis. Ob hanc causam potest pars quæcumque corporis sola frictione calere, rubere & inflammari: & si continetur frictio, calor & motus augmentum toti corpori communicantur. Hinc in acutis morbis longam frictionem damnavit *Celsus* (o): *Longa vero frictione vitæ, neque in acutis morbis, neque in crescentibus convenit; præterquam cum phreneticis somnus ea queritur.* Et paulo post frictionum usum ad revulsionem faciendam memorat, dicens: *Nam & capitis longos dolores ipsius frictio levat; non in impetu tamen doloris: & membrum aliquod resolutum ipsius frictione confirmatur. Longe tamen sæpius aliud perfricandum est, cum aliud dolet; maximeque cum a summitis, aut a mediis partibus corporis materiam evocare volumus: ideoque extremas partes perfricamus.*

Epispasticis. Sic dicuntur hæc remedia ab attrahendo; quia versus partem, cui applicantur, copiam & impetum humorum deducunt. Licet jam omnia, quæ vasa in parte quadam corporis laxant & debilitant, attrahentia dici possint, quia vasis laxatis facilius humorum datur ingressus; tamen plerumque hoc nomine solent vocari talia, quæ acri stimulo vasa partis, cui applicantur, irritant in frequentiores & fortiores contractiones, id est, humorum vitalium per vasa motum accelerant. Varia jam hæc attrahentia acceperunt nomina, pro majori vel minori eorundem acrimonia. Quæ levem tantum ruborem excitabant in parte, cui applicantur, phænigmi dicebantur; si major rubor, calor, pruritus, & tumor sequerentur, solebant vocari sinapismi; quia

Tom. II.

(1) Method. Medendi Lib. XII. cap. ultimo, Charter, Tom. X. pag. 294.

(m) Sect. V. Aphor. 30. Charter, Tom. IX. pag. 224.

(n) De Medicina Ægypti. Lib. II. cap. 14.

(o) Ibid. pag. 89.

tritris feminibus sinapi parti cuidam corporis applicatis omnia hæc phænomena sequuntur: si acriora adhuc epidermidem in vesicas attollerent, vesicatoria, vel vesicantia, dicebantur: si ignea vi urerent partes, caustica appellabantur. Omnia hæc veram inflammationem excitant in locis, quibus applicantur; illamque augere possunt, si acerrima fuerint, in gangrænam usque. Quantam autem hæc omnia efficaciam habeant ad revellendum impetum sanguinis versus alias partes, quotidiana docent observata practica. Si acuta phrenitide laborantis pedes involvantur pasta panis cum feminibus sinapi tritis, rasura raphani rufficani, aut similibus; sæpe intra paucas horas, dolore & inflammatione hic ortis, levatur morbus, & respicere incipit æger. Quando natura molitur ex universali humorum massa fecernere nocitura, & deponere ad quædam corporis loca, solent Medici, epispasticis applicatis, vagam hæc materiam determinare versus tales partes, ubi minime nocebit: & sæpe pulcherrimè cum successu. Sic in variolis, dum a primo morbi insultu crura & pedes fovebantur mollissimis decoctis, & applicabantur hæc epispastica pedum plantis; sæpius vidi, densissimo agmine variolas inferiora corporis occupasse; in facie autem, & artubus superioribus, paucissimas tantum erupisse: Ex quibus satis patet attrahentium utilitas.

Vesicantibus. Hæc, uti modo dictum est, sunt fortiora adhuc epispasticis; & parti corporis, cute testæ, applicata solvunt epidermidem, illamque attollunt in vesiculas, liquido distentas, & inde nomen habent. Omnia jam, quæ validissimam inflammationem excitare valent, sunt etiam vesicantia: dum enim inflammatio in gangrænam transit, bullulæ illæ Epidermidis primum fere nascentis gangræne signum dant: sic & ignis vivus Epidermidem in vesicas attollit. Acerrima hinc omnia remedia, ut ranunculi pratenses, hydropiper, sedum minus acre &c. si vel majori copia, vel diutius, applicata maneant corporis parti cuidam, vesicas excitant. Omnium tamen maxime in usu sunt cantharides: quæ insecta arida & exsucca, per triginta annos & ultra in officina servata in vase vitreo, satis etiam negligenter clauso, tamen vim suam retinuisse novi. Tritæ cantharides, sed rarius, emplastro tenaci miscentur, vel & pastæ panis; & parti, versus quam revulsio debet fieri, applicantur per octo vel decem horas; intra quod tempus solent vesicæ elevatæ apparere. Si enim nimis diu relinquuntur cantharides, irritando pulpam illam nervosam, epidermidi subjectam, sæpe intolerabiles dolores excitant; imo & aliquando molestissimam stranguriam faciunt, & mictum cruentum.

Cum autem omnia hæc insignem acrimoniam habeant, & irritando partem, cui applicantur, sæpe motum sanguinis in toto corpore augeant (quod tamen repugnat indicationi in hoc casu, uti patuit n. 2. hujus paragraphi) ideo in illorum usu majori cautela semper opus erit.

Fomentis, balneis. Hæc ex aqua, additis simul talibus, in quibus vis emolliens & laxans adest, fieri solent. Quæ autem omnia tantum agunt, quantum, laxatis solidis, minuant resistentiam laterum vasorum; unde facilius dilatantur, quamvis maneant eadem causæ vasa distendentes. Omnium

C 3 effica-

(i) De Locis in Homine c. 11. Chart. T. VII. p. 370. (k) Galen, de Meth. Medendi ad Glauc. L. I. c. 16. Chart. T. X. p. 254.

efficacissima sunt balnea vaporis: solius enim aquæ tepidæ halitui exposita pars corporis per quadrantem horæ incipit tumere. Ubi autem revulsio fieri debet versus tales corporis partes, quæ commode balneo immergi nequeunt; tunc fomenta balnearum vicem pulchre suppleant; modo calida retineantur.

Fonticulis. Discinditur cutis ad panniculum adiposum usque; vel & in illis, qui inani metu ferrum repudiant, cauterio potentiali eroditur. Vulneri sic facto imponitur globulus ex auro, argento, ebore, vel alia quacumque materia non facile mutabili, emplastroque tenaci sic firmatur, ut loco moveri nequeat. Sic heterogeneo corpore interposito inter vulneris facti labia impeditur horum concretio; levis contusio fit in toto ambitu vulneris a duro hoc corpore appresso; inflammatio quotidiana & levis irritatio in parte, versus quam impetus arteriosus sanguinis derivari debet. Profunt imprimis fonticuli talibus agris, qui adeo flexiles habent solidas partes, ut minimo excessu impetus facillime dilatentur vasa, & errore loci crassiores fluidorum partes admittant. Sic v. g. illis, qui levissima de causa ophthalmia laborant, toties profuit fonticulus. Ubi autem valida inflammatio partem quandam subito occupat, patet facile, fonticulorum usum inutilem esse; nam poterit pars affecta diu corrupta esse per gangrænam, antequam fonticuli aliqua efficacia posset expectari. Idem verum est de

Setaceis. Plerumque nuchæ solent imponi. Tenuculo arreptam cutim una cum panniculo adiposo elevat Chirurgus; dein crassa acu, ad hanc operationem parata, pertundit, filumque crassius in vulnere facto relinquit; quod quotidie trahitur per vulnus: unde irritatio, & inflammatio continua loci, in quo setaceum hæret. Similes usus habent ac fonticuli; sed plerumque majorem dolorem & irritationem faciunt. Pertinacissimos capitis dolores, nullis aliis remediis cedentes, revulsione facta per setaceum curatos vidi; & plurima apud optimos auctores habentur Exempla, quibus hoc confirmatur. Mirum talem casum habet *Ruysschius* (p). Puella octodecim annorum sanguinæ temperiei, capitis dolore assiduo & intolerabili torquebatur. Incausum adhibita fuerant efficacissima in similibus casibus remedia, purgantia, venæ sectio repetita, vesicatoria, sternutatoria, cucurbitulæ. Imo cruciali incisione integumentorum capitis, quam larga sequebatur hæmorrhagia, frustra adhibita, cogitabant celebres in arte viri de cranii terebratione instituenda. Antequam

5. Aere subfrigido, sicco; affectibus animi nullis, vel sedatis; quiete naturali; vel artificiali, victu tenui, liquido, antiphlogistico, potu simili; medicamentis diluentibus & refrigerantibus simul.

Agitur hoc numero de illis, per quæ motus humorum per vasa sedatissimus fieri possit, ut impediatulterior læsio vasorum inflammatorum.

Aere subfrigido, sicco. Quatenus nempe pulmonibus recipitur inter respirandum. Sanguinem enim ex corde dextro per arteriæ pulmonalis angustias pulsus quam celerrime ab hoc attritu calefcere, & refrigerio aeris indigere, ex Physiologicis constat. Si autem aer externus incaluerit nimis, non poterit hoc refrigerium inde expectari. Constitit autem pulcherrimis experimentis in vivis animalibus capitis, solo hujus refrigerii defectu acutissimam fe-

tamen ad ultimum hoc & crudele remedium pergeretur, proposuit *Ruysschius* setacei applicationem; quo facto, statim dolor evanuit; cumque postea ægra, molestiarum pertæsa, filum auferret, sopitus hæctenus recruduit dolor; novo setaceo applicato, statim cessans. Sed tertia vice setaceo ablato, molestissima cephalgia rediit; cedens tamen statim, dum novum applicaretur.

Forti alvi subductione. Quantum prodesset in morbis inflammatoriis impetum & copiam humorum minuere alvum ducendo, & quam purgantia tunc convenirent, dictum fuit n. 2. hujus paragraphi. Notandum autem, eadem etiam prodesse ad revelendum impetum a parte inflammata; imprimis si in superioribus corporis partibus hæserit malum. Tanta enim potest derivatio fieri per vasa mesenteria versus intestinorum cavum, ut nulla fere supervest sanguinis pressio in vasis encephali: unde fortiora purgantia toties vertigines, imo & animi deliquia, sequuntur. In ophthalmiis, dum tota adnata rubet, sanguine crasso minora vasa ingresso; dato fortiori purgante, dum pallor faciem & oculos occupat, retro pulso sanguine in majora vasa, sæpe tam felix & subita curatio fit. Clysmata frequenter injecta hunc effectum pariter faciunt; partim laxando, partim leni stimulo derivando humorum impetum versus hæc loca. *Hippocrates* (q) de curatione doloris aurium agens, postquam cucurbitularum applicationem in parte averfa jusserat ad avertendam fluxionem; dicit quod, si hæc nihil juverit, medicamentum propinandum sit, quod deorsum purget; sursum vero minime, cum vomitus nihil conferat &c. Et paulo post de ophthalmiis agens addit: si subtilissime (oculi) inflammationem conceperint, nihil omnino illine; sed vel fortissime in inferioribus partibus injurto; vel alio quopiam alvum ducente medicamento extenuato; cavendo ne vomitum facias. Ex quibus patet, Veteres Medicos purgantia adhibuisse ad revulsionem faciendam a locis inflammatis, & quidem talia, quæ satis fortiter agerent; utitur enim in hoc loco *Hippocrates* vocabulo ἀπερὶσθησι, quod extenuationem corporis, & vasorum collapsum per validam evacuationem, significat. Vomitus autem sollicito vitari iussit ideo in his casibus, quia sanguinis copia & impetus versus caput augentur, dum vomitus fit: uti facile patet, si vomentem hominem quis aspiciat: oculi enim rubent, lacrymantur, labia & tota facies distenduntur, & sanguine turgent.

brim nasci, paucis etiam horæ minutis lethalem, dum in aere calidissimo versarentur hæc animalia (r). Patet ergo, aere subfrigido multum conferre ad pacatam sanguinis circulationem. Sic autem aer humido semper præferat ceteris partibus; & humidus aer, si frigidus simul sit, nimio posset peccare refrigerio. Observatur enim semper, homines autumnæ & hyemæ ad sensum majus frigus percipere, si humidus aer fuerit, quam si sicus; licet tamen Thermometra eundem gradum caloris notent: quod videtur fieri, quia aer corpus nostrum ambiens citius calefcit a calore corporis, si nul-

nullam aquam habeat, vel saltem minimam copiam: quo enim densiora corpora, sive fluida sive solida fuerint, eo pluri tempore egent, ut ab eodem igne equaliter incalescant (s).

Affectibus animi vel nullis, vel sedatis. Possit motum circulatorium sanguinis accelerari admodum per validos animi affectus, constat quotidianis & certissimis observatis. De hac re dictum fuit etiam §. 99. numer. 1. Unde patet sedulo hos vitandos esse. Si vero nati fuerint, sopiendi illico. Quomodo autem hoc fieri possit, dictum fuit in commentariis §. 104.

Quiete naturali, vel artificiali. Quantum possit quies in omni morbo, in quo nimia circulationis velocitas adest, vel futura metuatur, dictum fuit in Commentariis §. 105. Dum autem nullis animi affectibus turbatur mens, nihilque valide agit in sensuum organa, solet sponte subrepre pacatissimus somnus. Unde in morbis omnibus acutis inflammatoriis tenebricoso in loco decumbere faciebant ægros Veteres Medici, ab omni strepitu remotos. Si vero per hæc quies nondum possit conciliari, tunc, præmissis illis, quæ præcedentibus numeris dicta sunt, anodynorum usus satis tutus erit. Videantur de his illa, quæ dicta sunt in Commentariis §. 202. & 229. num. 2.

Victu tenui, liquido, antiphlogistico. Ut restituatur illa, quæ inevitabili vitæ & sanitatis effectu quotidie pereunt de corpore, requiruntur alimenta; quæ, licet optima fuerint, semper tamen alienam indolem habent, & per viscerum & vasorum actionem debent mutari in naturam nostram. Dum autem hæc permutatio & subactio ingesti alimenti fit, si illud vel nimis copiosum fuerit, vel non facile permutabile, oritur etiam in sanis & robustis corporibus febricula; per quam vel subigitur, vel expellitur illud, quod turbas has excitat. Imo quotidie fere aliquot post prandium horis quibus etiam sanus in se ipso augmentum celeritatis in pulsu observat. Quo autem debiliores fuerint vires illæ permutantes cruda ingesta in bonum sanguinem, eo major acceleratio motus circulatorii ab assumtis alimentis. Si debilis puella furno induratas carnes, pingue laridum, vel similes difficilis digestionis cibos sumserit in prandio, febricitabit certo post aliquot horas. Phthisici, quos sensim hæctica febris depascitur, etiam a lactis usu copiosiore augmentum suæ febris percipiunt. Cum autem ingestorum assimilatio in naturam liquidi vitalis sani pendeat imprimis ab actione solidorum in liquida, & magna copia humorum jam coëstorum, cui sensim paululum crudi chyli miscetur (vide commentaria in §. 25.) & per sanguinis missionem & alvi ductionem, n. 2. & 3. hujus paragraphi præscriptas ad curam inflammationis per resolutionem, subducantur humores coësti, & minuatur circulationis impetus; patet evidenter, in victu non posse usurpari nisi talia, quæ facillime subiguntur. Omnia ergo, quæ levissima etiam actione viscerum chylopoieticorum in bonum chylum possunt mutari, & deinde pulmonis & arteriarum imprimis efficacia facillime ulterius perfici in sanguinem, huc conveniunt. Lactis hinc serum, imprimis acidulum illud, quod ex lacte ebutyrato paratur; lac duplo vel triplo aqua dilutum, ptisanæ hordeacæ, avenacæ &c. fructuum horzorum recentes succi tanti in his ca-

sibus usus sunt; imprimis si parca copia simul, & repetitis sæpe vicibus ingerantur. Talis enim victus nunquam gravabit corpus, simulque gratum refrigerium illi inducet; quod in morbis acutis inflammatoriis adeo prodest. Spontaneo hinc appetitu, æstivis caloribus summis, sani etiam homines, & in morbis callidis ægri, tenues liquidos refrigerantes cibos appetunt, a contrariis vero abhorrent: & contra hyemali sub frigore, & in morbis languidis frigidis oppositus victus prodest. Paucis verbis, ut solet, hæc expressit *Hippocrates* dicens: *Imbecilles diete frigide, valentes vero calide* (t).

Potu simili. Succus citri, vel aurantiorum, cerasorum, ribesorum, vel illorum syrupi aut sapa inspissatæ, quæ in officinis profant, magna copia aqua diluta, gratissimum potum exhibent, cumque ingens horum varietas esse possit, & omne tenue liquidum ad hunc usum conveniat, poterit facile ex his feligi tale, quod agro placeat.

Medicamentis diluentibus & refrigerantibus simul. Hæret sanguis arteriosus immeabilis in canalibus minimis, & impetu a tergo urgentis liquidi premitur & atteritur; uti patuit ex definitione inflammationis data §. 371. & demonstratum fuit §. 382. n. 6. calorem intentum sequi hunc attritum. Ut ergo ulterior læsio vasorum inflammatorum impediatulterior talia remedia, quæ & diluendo concretum obstructionem solvere possunt, & nimium calorem natum tollere. Diluens tantum unicum proprie loquendo habetur in hoc casu, aqua nempe; & reliqua omnia medicamenta tantum diluunt ratione aquæ, quam continent: sed statim dictum fuit, liquidos cibos, & renues potus hic convenire, id est aquosos; unde & una cum medicamentis conspirabunt, ut dilutio fiat. Refrigerantia autem medicamenta sunt talia, quæ nimii caloris causas tollunt, vel minuunt. Sed in Commentariis §. 382. n. 6. & 8. demonstratum fuit, calorem nimium, inflammationis comitem, nasci ab aucta circulatione & attritu valido solidorum in liquida, & liquidorum in solida in vasis inflammatis; uti & in vicinis adhuc perviis, sed a tumore obstructorum accumbentium angustatis. Ergo refrigerantia remedia erunt omnia illa, quæ densitatem nimiam fluidi tollere possunt, vasa infarcta laxare, & nimium impetum circulationis minuere. Omnia ergo aquosa non tantum proderunt diluendo, sed etiam simul sunt refrigerantia: Observatur enim, eo frigidior esse corporis temperiem, quo major aqua copia in corpore adest: & contra, eo majorem adest calorem, quo minus ditutus sanguis est: hinc hydropticis omnia frigent, robustis vero & exercitatis hominibus calor magnus adest. Simul autem aqua prodest, quatenus solidas partes corporis laxat: uti dictum fuit in Commentariis §. 35. & 54. Sed sanguine per aquosa diluto, & laxatis vasis, semper minuitur circulationis impetus; uti patet evidenter in debilibus puellis, quæ aquosorum potuum tepidorum abusu in tantos languores incidunt. Ubi ergo spes est, inflammationem resolvit posse; basibus omnium medicamentorum antiphlogisticorum est aqua: cui adduntur mollissima farinosa, ut magis laxentur vasa; & solventissima remedia, ut concretum inflammatorium attenuetur, & meabile reddatur. Variæ jam poterunt esse talium remedium formula: quarum specimina quædam in Ma-

(p) Observat. Chirurg. num. XL. pag. 36.

(q) De locis in homine cap. 6. Charter. Tom. VII. pag. 364.

(r) H. Boerhaave Chem. Tom. I. pag. 275. &c.

(s) Ibid. pag. 276.

(t) Epidem. VI. textu 18. Chart. Tom. IX. pag. 494.

teria Medica ad hunc numerum habentur. Notandum etiam est, sanguinis missionem, & purgationem alvi, de quibus numeris 2. & 3. hujus paragraphi

6. Sedando impetum in ipso loco, applicatis refrigerantibus, repellentibus, adstringentibus externe, admistis anodynis, tum aperientibus, varia, pro re nata, mistura.

Hactenus dictum fuit de illis auxiliis, quæ mutando alias partes, vel & totum corpus, ulteriorem vasorum læsionem impediunt: nunc agendum de illis, quæ ipsi loco inflammato externo applicata nimium impetum humorum sedare valent. In commentariis §. 382. n. 8. dictum fuit, a fibrarum irritatione in loco inflammato accelerari motum humorum, & in parte affecta, & in toto corpore. Omne ergo, quod applicatum parti inflammata poterit tollere hanc irritationem, sedabit impetum. Sed hæc irritatio fiebat inde, quia sanguis urgens vasa obstructa distrahebat illorum latera: omne ergo, quod obstructionem natam solvere poterit, & liberam viam sanguini expedire per vasa aperta, tollet hanc irritationem. Duplici autem modo hoc fieri poterit, vel laxando sic vasa obstructa, ut transmittant per ultimos suos fines in venas immeabiles moleculas; vel sic constringendo vasa per refrigerantia, repellentia, aut adstringentia, ut retroPELLatur obstruens immeabile ex angustis, quibus hæret, versus latiorum locum vasum. Posterior hæc methodus in cura inflammationis apud Veteres Medicos usitata fuit satis frequenter, quando a nulla causa evidente prægressa subito inflammabatur pars quædam corporis; tuncque a fluxione deducebant mali originem: Galenus de hac re agens (u) monet, quosdam Methodicorum sectæ addictos Medicos dixisse, inflammationes omnes laxantibus indigere, quia adstrictas affectiones esse credebant (notum enim est, hanc sectam Medicorum a stricto & laxo morborum causis deduxisse) & postea plurimos temere hanc opinionem secutos fuisse. Paulo post autem subiungit, quod & ratio & experientia suadeant, post debitas evacuationes, partem inflammatam persudendam & illiniendam esse talibus remediis, quæ influentis humoris repellendi vim habeant; simulque vacuarent illum, qui jam in affecto loco continetur; tonumque & robur affectis partibus redderent. Laudavit autem ad hos affectus præstandos, Sempervivum, Malicorium, Rhus, &c. in quibus vis refrigerans & adstringens satis manifesta adest. Et in sequenti capite ejusdem libri dicit, quod inflammationes ab aliis causis, non autem subita tali fluxione, natas, humectare & calefacere nihil vetet.

§. 397. Læsiō facta tollitur usu eorundem (396.) nam distractione nimia laxata, propria fibræ vis præscam formam restituet, & nutritio vires reddet.

Læsiō facta erat distensio vasum obstructi a pressione liquidi vitalis urgentis locum obstructum. Cum ergo omnia, præcedenti paragrapho recensita, impetum sanguinis vel minuant, vel avertant; patet facile, læsionem factam per eadem remedia tolli. Quamdiu resolutionis spes superest, nondum soluta est vasorum cohesio, licet valide distracta fuerint. Unde, simul ac obstructio resoluta fuit, sensim proprio robore redeunt in priorem dimensionem distractæ fibræ: totum enim malum, quod tunc superest, est debilitas fibræ a nimia distractione facta

Ex modo dictis ergo, uti & ex illis, quæ habentur in Commentariis §. 390. ubi agebatur de effectu frigidorum actu vel potentia applicatorum loco inflammato, patet, aliquando, sed non semper, prodesse refrigerantium, repellentium, & adstringentium usum: & requiri cautelam in horum applicatione, cum magnopere lædere possint, si non profuerint. In levioribus inflammationibus pulcherrime sæpe profunt, si in principio adhibeantur; sic ophtalmias incipientes sola aqua frigida applicata toties curatas vidi. Ubi autem vetustior jam morbus est, inflammatorum illud obstruens vasum quasi incuneatum (uti Galenus optime dixerat in loco citato §. 390.) non patietur se retroPELLI facile: unde angustatis per hæc vasum, & fluidis coagulatis, augebitur malum. In hoc casu ergo laxantia & aperientia, quæ vasa expediunt, & materiam obstruentem solvunt, conducent. Prudentis ergo medici est pro re nata varia seligere remedia.

Utiliter etiam his videntur admisceri posse anodyna, sive dolorem sedantia medicamenta. Dictum fuit in Commentariis §. 202. illa remedia, quæ dolorem sedant, agere triplici modo: vel enim tollunt doloris causam; vel partem corporis, cui causa dolorifica applicatur, sic disponunt, ut minus afficiatur ab hac causa; vel denique manente causa doloris, nullaque mutatione inducta parti affectæ, tollunt doloris sensum. Omnia ergo modo memorata erunt anodyna, quatenus aperiendo canales obstructos, & laxando, aut repellendo immeabilem materiam ex angustis versus loca latiora, tollunt doloris causas; aut partem affectam sic disponunt, ut minus afficiatur ab eisdem causis. Sed præter hæc possunt & adhiberi illa, quæ doloris sensum sopiunt in parte, cui applicantur; modo simul non negligantur illa auxilia, quæ doloris causas tollere vel emendare valent. Solani hinc, hyosciami, cynoglossæ & similia folia, fomentis, locis inflammatis applicandis, addere licet: nam doloris validi effectus (uti dictum fuit §. 226.) sunt febris, calor, sitis, siccitas &c. quæ omnia nocent partibus inflammatis: cumque plurima ex his malis a doloris sensu oriuntur, (vide §. 229. n. 2.) patet facile, multum boni expectandum esse ab illis remediis, quæ doloris sensum obtundunt.

(vide §. 25. n. 3.) quæ curatur, si causæ distrahentes tollantur (vide §. 28. num. 5.) & idoneis alimentis, per vim vasorum & viscerum mutatis, restituantur illa, quæ perierant. Quo jam firmiora & magis elastica fuerint vasa, quæ per inflammationem distenta fuerunt, eo citius redeunt in præscam formam; & contra, quo tenerioribus in vasum hæserit inflammatio, eo longius tempus requiritur, antequam his redeat debitum robur. An forte inde ratio reduci potest quorundam phenomenorum, quæ post morbos inflammato-

rios encephali, resolutione sanatos, sæpe diu superant? Accidit enim aliquando post phrenitidem, aut deliria in febribus acutis variolis &c. satis valida, sanatis his morbis, superesse ingentem debilitatem, vel & perturbationem omnium vel quarundam tantum functionum, quæ ab encephalo pendunt. Si tunc vesicatoriis, catharticis, sudoriferis, & similibus evacuantibus, aut valide moventibus, tentetur cura, omnia in pejus ruunt: sensim tempori, & naturæ commissa hæc mala evanescent. Sydenhamus, qui in rimanda testissimorum etiam morborum indole adeo sagax erat, suo hanc rem con-

firmat suffragio (v). Observaverat enim in febre continua Epidemica, quæ citissime caput petens phrenitidem facere solebat; post evacuationes generales, per Venæ sectionem & cathartica factas, coma aliquando superfuisse; quod tamen post multos dies sensim evanescebat, modo quotidie lecto surgeret æger, neque validis remediis vexaretur. Videtur enim in similibus casibus æquabilis humorum per vasa encephali motus utcumque turbatus manere, donec redierit vasculis, nimia distensione debilitatis, pristinum robur.

§. 398. Materiam obstruenti conciliatur fluiditas, si illa attenuatur, si diluitur.

1. Vasum oscillationes elasticas restituendo per imminutionem distendentis liquidi, misso sanguine, purgatione multa; per stimulum additum fibræ ope liquidi tenuis, aromatici, calide epoti; fomentis, frictionibus, cucurbitis, scarificationibus.

Tertium requisitum ad curam inflammationis, quæ resolvendo fit, erat, ut materia obstruenti fluiditas & lenitas concilietur & conservetur (vide §. 395.). Unde jam ordine tractandum est, de methodo & auxiliis, quibus hoc obtineri poterit: ac primo quidem de illis, per quæ fluiditas conciliatur talis materia immeabili, ut per vasorum fines angustissimos sine impedimento transire possit. Duplici autem modo imprimis videtur hoc fieri posse; vel diluendo, quando nempe aqua admisione & interpositione suarum partium separat adunatas sanguinis moleculas; vel attenuando per attritum vasorum & frictiones, aut & talia remedia, quæ particularem suarum figuram & rigiditatem dividere possunt illa, quæ concreverant. Possunt deinde diluentia & attenuantia sic combinari, ut conspirantibus viribus majores effectus faciant.

1. Sanguis noster sponte sua in concretionem tendit, si quiescat; & quidem eo magis, quo fortior homo est: jugis ergo motus requiritur & mutatio situs in sanguinis particulis, ut impediatur a concretionem: & per eundem hunc motum iterum solvitur illud, quod jam inceperat concrefcere. Dum homo in animi deliquium cadit, stagnat in magnis venosis receptaculis circa cor sanguis; & imprimis magna copia inter cor dextrum & pulmonem in sinu venoso & auricula colligitur, & incipit statim ad concretionem disponi. Si aqua frigidissima, corpori aspersa, homo talis incipiat reviviscere, mox valida nascitur cordis palpitatio; lentescens jam sanguis, & in polyposos quasi flocculos mutari incipiens, in pulmonalis arteriæ angustis hæret; contracta arteria pulmonali hi flocculi retroprimuntur; sicque eunt & redeunt, donec tandem repetito hoc attritu ad vasorum latera solvantur; tuncque omnis anxietas cessat, & libera iterum patet sanguini, corde dextro expulso, per pulmonalis arteriæ angustias via. Idem effectus expectari poterit, si vasum inflammatis restituantur oscillationes elasticæ, quibus antea movebantur. Si enim considerantur illæ causæ, per quas in sanitate vasa nostra moventur; patebit, in vase inflammato debere deficere motum illum oscillatorium, per quem nunc distenduntur, nunc contrahuntur iterum. Dum enim cor contrahitur, omnem sanguinem cavis suis contentum expellit in arterias plenas; quæ ergo, cum flexiles sint, dilatantur, momento post, dum cor est in Diastole, arteriæ propria elasticitate & actione

fibrarum suarum muscularium contrahuntur iterum; unde sanguis harum cavis contentus propellitur; cumque valvulæ aortæ impediunt, quo minus sanguis versus cor retroprimi posset, hæc vi sanguis ex arteriis derivatur in venas. Si jam concipiatur, obstaculum hæere in arteriæ cavo, quod liberum sanguinis transitum impediatur; sanguis vi cordis impulsus, dilatare poterit talem arteriam; sed non poterit momento sequenti contrahi arteriam dilatata; quia sanguis ejus cavo contentus per obstructum finem transire nequit, & retrogressum impedit a tergo urgens impetus vitalis liquidi. Manebit ergo talis arteria distenta & plena, sed immota; cum ejus elasticitas & vis muscularis non possint superare resistencias. Quomodo jam poterit restitui oscillatio in hac arteria? sola imminutione liquidi distendentis: sed obstructus finis negat transitum in venam: unde nihil superest, quam sic minuere copiam & impetum vitalis liquidi, ut naturalis arteriæ contractio ejus efficaciam prævaleat, adeoque contentus sanguis retroprimatur versus arteriæ basin. Obstruens tunc illud immeabile, non amplius pressum fluido a tergo urgente, arteriæ contractione pariter ibit versus latiorum locum (nisi sic impactum fuerit his angustis, ut penitus immobile sit), momento autem sequenti pelletur in priores angustias; sicque hoc ita & reditu ateretur ad latera vasum & vicinas sanguinis alluentis moleculas, unde merito attenuatio & divisio concretarum molecularum expectari poterunt. Quod autem massulæ concretæ sic iterum solvantur, ut per arteriarum ultimas angustias transire possint, ad oculum patuit in Experimento pulcherrimo Leeuwenhœckiano, cujus mentio facta fuit in Commentariis §. 132. num. 1. Quomodo autem & copia, & impetus distendentis fluidi, minui possint per venæ sectionem & purgationem alvi, dictum fuit numeris 2. & 3. præcedentis paragraphi. Quantum vero possit imminutio liquidi distendentis ad restituendam vasorum oscillationem, a nimia plenitudine suffocata, in plethoricis patet; in quibus sæpe pulsus arteriæ vix potest percipi, si ad summum gradum plethora pervenerit: dum autem ingenti sanguinis missione nimia minuitur copia, mox pulsus insurgit, & omnes functiones, antea fere suppressæ, restituantur. Per stimulum additum fibræ ope liquidi tenuis aromatici, calide epoti. Demonstravit celeberrimus Baglivi in tractatu, quem scripsit de fibræ motrice & morbosa, solidis corporis partibus inesse talem

(v) Schedula Monit. de novæ febris ingressu pag. 661.

(u) Method. Medend. ad Glaucon. L. II. c. 2. Chart. T. X. p. 370.